

Nr 315.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionen av kronoskogvaktarboställen å häradsallmänningar; given Stockholms slott den 15 maj 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 maj 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp:

I skrivelse den 16 december 1932 hemställde Sveriges häradsallmänningsförbund, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att kronoskogvaktarboställena å häradsallmänningarna finge i den mån de befunnes upptagna å eller invid vederbörande allmänningsområde disponeras enligt lagen om häradsallmänningar.

Över framställningen ha yttranden, såvitt angår skogvaktarboställen be-
lägna å eller invid häradsallmänningar inom Stockholms län, avgivits den 21 mars 1938 av lantmäteristyrelsen, den 30 november samma år av kammarkollegium och den 16 februari 1939 av domänstyrelsen.

Vid 1939 års lagtima riksdag väcktes av herr von Stockenström i första kammaren en motion (I: 31), däri yrkades, så vitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om fortsatt utredning rörande förutberörda skogsvaktarboställen samt därefter vidtaga de åtgärder och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I utlåtande nr 59 hemställde jordbruksutskottet, till vilket utskott motionen remitterades, att riksdagen måtte i anledning av motionen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den begärda utredningen. Riksdagen biföll sedermera utskottets hemställan, varom skrivelse den 23 maj 1939 (nr 298) avläts till Kungl. Maj:t. Genom beslut den 30 juni 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt kammarkollegiet att verkställa ifrågavarande utredning.

Sveriges häradsallmäningsförbund har därefter i skrivelse den 23 februari 1940 hemställt, att sådana åtgärder måtte vidtagas, som vore påkallade för vinnande av en snar och slutgiltig lösning av frågan om dispositionen av kronoskogsvaktarboställena å häradsallmänningar.

Över denna framställning ha yttranden avgivits den 8 november 1941 av skogsstyrelsen samt den 3 december samma år av domänstyrelsen.

Genom beslut den 16 januari 1942 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla tre sakkunniga att verkställa utredning och avgiva förslag rörande dispositionen av kronoskogsvaktarboställena å häradsallmänningar. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade jag såsom sakkunniga överdirektören i skogsstyrelsen G. Strindlund, tillika ordförande, samt byråcheferna F. Aminoff och B. Fallenius. I skrivelse den 11 maj 1942 ha de sakkunniga avgivit utlåtande med förslag i ärendet. Över förslaget har domänstyrelsen den 13 i samma månad avgivit yttrande.

Jag torde nu få ånyo upptaga detta ärende.

Av handlingarna i ärendet framgår, att ifrågavarande boställen äro 83 till antalet. De disponeras i allmänhet uteslutande för häradsallmäningsdelägarnas räkning. Skogsavkastningen från 10 av boställena disponeras emellertid av domänstyrelsen, som handhar skötseln av dessa boställens skogar. Sammanlagda taxeringsvärdet för boställena torde uppgå till omkring 625,000 kronor. Boställenas sammanlagda areal utgör omkring 2,300 hektar. Boställena äro belägna inom följande län, nämligen Stockholms län (9), Uppsala län (19), Södermanlands län (15), Östergötlands län (18), Jönköpings län (2), Skaraborgs län (9), Örebro län (1) och Västmanlands län (10). Häradsallmäningsförbundet har vid en av sina skrivelser fogat en förteckning över boställena utvisande deras storlek, taxeringsvärde, allmäningsdelägarnas kostnader för nybyggnader och reparationer å boställena samt delägarnas arrendeinkomster från boställena. Denna förteckning torde såsom *bilaga* få fogas vid detta protokoll.

Lantmäteristyrelsen har i sitt yttrande den 21 mars 1938 framhållit, att utredningen i ärendet varit synnerligen tidsödande och flera gånger måst avbrytas för fullgörande av mera brådskande göromål. Detta hade varit anled-

ningen till att styrelsen avgivit yttrande endast beträffande de nio boställena i Stockholms län. Efter att ha lämnat en redogörelse för den av styrelsen utförda utredningen har styrelsen sammanfattningsvis anfört följande.

Av utredningen framgår, att samtliga nio boställen äro belägna inom häradssallmänningsarnas i laga ordning bestämda yttergränser. Tre av dem, nämligen Lilla Moselag, Lilla Starremossen och Strömsdal ha blivit under 1800-talet upptagna å allmänningssmark. Bostället Dalen och sannolikt också bostället Moralund ha under 1700-talet blivit anlagda inom allmänning. Boställena Linds-krog och Laggatorp torde ha utgjort olovliga inkräktningar på allmänning — sannolikt ha de tillkommit under antagande att marken tillhörde någon angränsande by — samt, sedan de genom skogskommissionens dom befunnits tillhöra allmänningen, tagits i anspråk som skogvaktarboställen. Hur boställena Ekdalen och Stora Klomsten först kommit att bli skogvaktarboställen, har däremot ej kunnat utrönas.

icke något av boställena har skattlagts. Kronotonde har utgjorts endast för bostället Stora Klomsten. Vissa av boställena ha blivit extra roterade. Samtliga utom bostället Lilla Starremossen och numera bostället Moralund redovisas som särskilda fastigheter i jordregistret.

Lantmäteristyrelsen har därefter såsom sin uppfattning uttalat, att enär boställena utgjordes av områden, som ursprungligen varit delar av häradssallmännings, samt så vitt det kunnat utrönas icke några omständigheter förekommit, varigenom områdenas natur av häradssallmännings upphört, styrelsen ansåge, att boställena fortfarande hade sådan natur, och att lagen om häradssallmänningsar följaktligen vore tillämplig å dem.

Kammarkollegiet har under hänvisning till vad lantmäteristyrelsen anfört ävenledes ansett sig böra överlämna utredning endast beträffande boställena i Stockholms län. I anslutning härtill har kammarkollegiet uttalat, att därest på grundval av den dittills förebragta utredningen ett avgörande kunde träffas, som kunde bliva till ledning även för återstående boställens behandling, utredningsarbetet måhända beträffande dessa boställen kunde begränsas och ärendet slutredovisas inom en icke alltför lång tid.

Kammarkollegiet har i sin utredning rörande boställenas rättsliga ställning anfört:

Enligt häradssallmänningslagen 1 och 2 §§ avser lagen av ålder bestående häradssallmänningsar. Dessa förklaras tillhöra ägarna av de fastigheter, vilka äro satta i mantal eller med vilka enligt vad vid jorddelning bestämts är för- enad rätt till delaktighet i allmänningen. Med härad förstår lagen det område, som häradet omfattat enligt den av ålder gällande häradssindelningen. Ägarna av omförmälda fastigheter åtnjuta delaktighet i allmänningen efter oförmedlade hemmantalet eller i fråga om fastigheter, för vilka rätten till delaktighet bestämts vid jorddelning, efter den grund, som därvid stadgats; allt för så vitt icke genom urminnes hävd, dom eller särskild av Konungen meddelad föreskrift eller på annat lagligt sätt annorledes blivit bestämt om rätten till delaktighet i allmänning.

Häradssallmänningslagen innehåller däremot icke någon närmare bestämning av vilka häradssallmänningsar, som äro av ålder bestående, eller av des- sas område. Ej heller torde eljest en sådan bestämning vara given. Huru- vida en å häradssallmännings upptagen fastighet är att anse såsom för sig be- stående och från allmänningen avskild eller såsom fortfarande tillhörande

häradsallmanningen, synes därför vara att bedöma efter allmänna rättsgrundsatser. De i lagen om häradsallmänningar meddelade bestämmelserna äro givetvis ej tillämpliga å områden, som rätteligen blivt från allmanningen avskilda såsom särskilda fastigheter eller tillhörigheter till fastigheter.

Vidare stadgas i 7 § andra stycket häradsallmänningsslagen att, där någon genom urminnes hävd, dom eller särskild av Konungen meddelad föreskrift eller på annat lagligt sätt erhållit rätt att i visst avseende nyttja häradsallmanning, detta skall vara gällande. Av förarbetena till lagen synes framgå, att nyssberörda förbehåll närmast åsyftar enskild tillkommande rättighet att nyttja allmanning till mulbete, virkesutsyning eller annan dylik förmån. Lagstadgandet synes emellertid tillämpligt även å rättigheter, som genom Kungl. Maj:ts särskilda föreskrifter förbehållits kronan.

Skulle ett område, vilket nyttjas såsom kronoskogvaktarboställe, enligt verkställd utredning visa sig fortfarande tillhöra allmanningen, utan att kronan kan göra anspråk på särskild rätt till området, torde häradsallmanningsslagen utan vidare bliva tillämplig å dylikt område. Framställningen synes därför i vad den kan avse sådana kronoskogvaktarboställen icke erfordra någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Beträffande övriga boställen invid eller å häradsallmanning, vare sig dessa äro för sig bestående eller Kungl. Maj:t och kronan till dem kan göra anspråk på en särskild rätt enligt 7 § andra stycket häradsallmanningsslagen, torde för att nyssberörda lag skall bliva å dem tillämplig erfordras en överlåtelse å allmänningsdelägarna av boställena och desamma införlivning med häradsallmanningen enligt häradsallmanningsslagens bestämmelser. För sådan överlåtelse till allmänningsdelägarna torde erfordras riksdagens medverkan. Detsamma gäller givetvis överlåtelse av fastigheter, som anslagits såsom boställen utan att kunna härledas från allmanningen.

I fråga om förutsättningarna för att kronoskogvaktarboställe skall kunna anses avskilt från häradsallmanning har kammarkollegiet uttalat:

Beträffande av enskilda upptagna nybyggen och intagor, vilka bildat särskilda fastigheter eller tillhörigheter till fastigheter, har besittningstagandet och uppodlingen i regel konstaterats genom skattläggning samt redovisning eller anteckning av fastigheten i kronans jordebok. I den mån därefter skatterätt förvärvats till dylik fastighet, torde den enskilda äganderätten oftast också blivt befast genom laga fasta och i sinom tid lagfart. Ofta ha fastigheterna även erhållit sina gränser bestämda mot allmanningen.

För de intäkter å allmänningssmarken, som utgöra skogvaktarboställen, föreligga i viss mån andra förhållanden. Så länge häradsallmanningarna ansågos vara kronan tillhöriga, medan häradsbornas rätt närmast hade karaktären av ett skogsfångstservitut å allmanningen, saknades ur äganderättssynpunkt anledning att skarpt skilja mellan ett skogvaktarboställes och allmanningens område. Boställena skulle emellertid liksom andra intäkter, så snart anledning därtill förelåg, bliva skattlagda eller roterade, detta i motsats till allmanningen, som icke undergick vare sig skattläggning eller rotering.

Genom skattläggning eller rotering liksom genom rågångsutstakning markerades, att respektive boställen blivt avskilda från allmanningen till särskilda fastigheter. Att en skattläggning måste tillerkännas sådan verkan, torde vara allmänt erkänt, medan roteringens betydelse i detta avseende torde böra närmare belysas. Den ordinarie roteringen synes ur fastighetsbildande synpunkt icke ha spelat någon större roll, då den ålades endast förut skattlagda fastigheter. Av mera intresse ur fastighetsbildningssynpunkt är den under 1800-talets början företagna extra roteringen.

Efter att ha lämnat en redogörelse för instruktionen den 5 februari 1811 för kommitterade till förrättande av soldat- och båtsmansroteringen, uttalar kollegiet, att den extra roteringen måste tillmätas samma fastighetsbildande verkan som skattläggning.

Rörande dispositionen av skogvaktarboställena å häradsallmänning ha enligt vad kammarkollegiet upplyst följande allmänna bestämmelser utfärdats.

Enligt Kungl. Maj:ts brev den 16 mars och kammarkollegiets cirkulär den 14 april 1824 skulle jägeri- och skogsbetjäntes boställen å de kronoparker och allmänningar, vilka genom försäljning eller delning skulle bringas under enskild äganderätt, och vilka boställen redan voro mantalssatta, i mån av behov tilldelas nödigt utrymme till bete och skog. Övriga jägeri- och skogsbetjäntes boställen, vilka ehuru icke mantalssatta voro odlade och bebyggda och vilkas ägoområden kunde uppskattas till minst ett sextondels mantal, borde på enahanda sätt undfå tillökning, så att de kunde skattas till nämnda hemmantal. Alla övriga under laglig besittningsrätt för framtiden upplåtna mindre intäkter skulle bibehållas i deras dåvarande skick och utrymme, men alla olaga intäkter, så vitt de icke kunde användas till utbyte mot lägenheter å de skogar, som skulle bibehållas för kronans räkning, skulle utläggas till den disponibla marken. I fråga om skogvaktarboställena å lands- och häradsallmänningar samt kronoallmänningar med lika egenskap, vilka efter ansökning kunde få av intressenterna disponeras eller uppdelas, skulle förhållas på samma sätt som med boställen å allmänningar, vilka skulle försäljas. I fråga om de allmänningar, som ej skulle delas eller vilka intressenterna ej ville mottaga till gemensam disposition, skulle Konungens befallningshavande tillse att nödigt antal dugliga och pålitliga skogvaktare anställdes för varje allmänning och förseddes med boställen, så tillräckliga att de kunde vara belåtna därmed, för vilket ändamål redan befintliga kunde utvidgas och lämpliga platser utses för nya. Av cirkulärets bestämmelser synes framgå, att boställena icke skulle följa med allmänningarna i de fall, då dessa på ena eller andra sättet upplätos till intressenterna.

Genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 4 maj 1833 meddelades den föreskriften att, då kronan dåmera icke droge någon fördel av de lands- och häradsallmänningar, vilka blivit bibehållna under allmän vård eller upplåtna till intressenternas egen disposition, kronan icke annorlunda för framtiden skulle bidra till de för allmänningarnas bevakning nödiga skogsbetjante än att, om några hemman eller lägenheter såsom boställen eller bohemman å själva allmänningarna eller intill deras rågränser redan funnos, desamma skulle få i egenskap av bohemman för skogsbetjante bibehållas, medan alla andra för dessa allmänningars vård anslagna sådana hemman eller lägenheter ävensom indelta eller oindelta löner, så snart kunde ske, skulle indragas till skogsplanteringskassan för att användas till avlöningen av de jägeri- och skogsbetjante, som för kronans räkning komme att bibehållas. Bestämmelser i enlighet härmed meddelades i särskilda regleringsbrev. För Stockholms län utfärdades dylikt brev den 15 december 1837.

Någon allmän förändring i grunderna för dispositionen av skogvaktarboställena har därefter icke skett.

Kollegiet har i sin utredning vidare lämnat vissa uppgifter rörande föreskrifter angående disposition för särskilda fall.

I anledning av häradsallmäningsförbundets framställning den 16 december 1932 har kollegiet i själva saken anfört bland annat följande.

Häradsallmäningsförbundets föreliggande ansökning synes bygga på den uppfattningen att alla skogvaktarboställen, vilka kunna visas vara upptagna å allmänningssmark, enligt grunderna för 1932 års lagstiftning böra anses såsom häradenas tillhörigheter liksom själva allmänningarna. Denna uppfattning synes kunna godkännas beträffande boställen, vilka icke blivit avskilda till särskilda fastigheter. Sådana boställen böra följa den övriga allmänningssmarken. Att analogivis utsträcka tillämpningen av reglerna i 1932 års lag till för sig bestående fastigheter, som upptagits av allmänningssmark, synes däremot icke tillåtligt. I fråga om de skogvaktarboställen, vilka få anses utgöra för sig bestående fastigheter, torde få skiljas mellan de boställen, beträffande vilka omständigheterna angiva att de avskilts från allmänningen för Kungl. Maj:ts och kronans räkning samt ej därefter avhäfts kronan, och övriga, vilka få antagas vara anlagda för delägarnas räkning eller blivit till dem överlåtna. Den senare gruppen bör följa allmänningarna, medan dispositionen av den förra antingen må anses tillkomma kronan eller får ställas under diskussion. På grund av de förvaltningsformer, som tillämpats i fråga om allmänningarna, är det icke alltid lätt att avgöra till vilken grupp ett skogvaktarboställe bör hänföras. Avgörandet i det särskilda fallet synes böra ske med ledning av huruvida boställets anläggning inträffat före eller efter det häradsbornas anspråk på allmänningarna blivit av statsmakterna erkända. Detta erkännande får sökas i utfärdade författningar eller andra uttalanden eller ock anses framgå av de åtgärder, som av myndigheter vidtagits. Följande synes böra i detta hänseende särskilt uppmärksammas.

Med hänsyn till kronans ställning gentemot häradsallmänningarna före utfärdandet av tidigare omnämnda bestämmelser av år 1824, torde därför innan anlagda boställen få anses vara kronan tillhöriga, där ej för visst fall rätten till bostället kan visas hava övergått å allmänningssdelägarna.

Om alltså 1824 års författningsbestämmelser utgöra en »presumtionsgräns» till förmån för kronan, så torde å andra sidan förordningen den 29 juni 1866 angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket härvidlag utgöra en presumtionsgräns till allmänningssdelägarnas förmån.

Tiden före 1866 års skogsordning är en brytningstid, under vilken en förut rådande rättsuppfattning om kronans äganderätt till häradsallmänningarna får vika för meningen att dessa allmänningar voro tillhörigheter till ägarna av i mantal satt jord inom häradet.

Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke häradenas äganderätt till allmänningarna i fråga må anses ha vunnit ett statsmakternas erkännande redan genom förut berörda Kungl. Maj:ts brev den 16 mars och kammarkollegiets cirkulär den 14 april 1824. Enligt dessa bestodo de skogar, som stodo under kronans förvaltning, av åtskilliga kategorier. Bland dessa nämndes härads- och landsallmänningar, »varav nyttjanderätten tillhört intressenterna däri med förbehåll för kronan av bärande träd och masteträd, av ränta för därå gjorda uppodlingar och intagor ävensom av dessa allmänningars begagnande till vissa allmänna behov och vilka allmänningar således borde såsom landets och häradets tillhörigheter anses». Detta principiella uttalande om allmänning såsom landets eller häradets tillhörighet synes väl icke ha haft så genomgripande verkan, eftersom kronan det oaktat bibehölls vid samma rättigheter som förut. Sett i belysning av den följande rättsutvecklingen synas sagda bestämmelser emellertid innebära visst stöd för en sådan ståndpunkt, att i fråga om boställen, som efter cirkulärets utfärdande anlagts å allmänningarna, kronan icke framställer anspråk annat än beträffande dem, vilka på särskilda grunder kunna visas vara kronan tillhöriga.

Intagor och andra ägor, som efter ett skogvaktarboställes tillkomst tillagts detsamma, få anses ha erhållit samma natur som bostället i övrigt, för så vitt

icke kan visas att intagandet skett obehörigen, i vilket avseende bevisbördan torde åvila allmänningsdelägarna.

I de fall, då skogvaktarboställe skall återgå till allmänning, kan fråga uppkomma om ersättning till kronan för åbyggnader och uppodlingar, hägnader o. d. Härom torde för varje boställe erfordras särskild utredning. Å andra sidan synes också, för den händelse något boställe skall indragas till kronan, anspråk på ersättning i nyssberörda avseende kunna framställas av allmänningsdelägarna. Härvidlag får dock beaktas, att med dispositionen över bostället torde ha följt skyldighet att hålla bostället fullbyggt och vid hävd, vilka skyldigheter få anses kompenserade av den nytta, som boställets disposition inneburit.

Sedan kammarkollegiet lämnat en redogörelse för resultatet av kollegiets utredning beträffande de nio boställena i Stockholms län, har kollegiet rörande denna utredning sammanfattningsvis anfört:

Enligt den verkställda utredningen skulle boställena Lilla Starremossen eller Stenmossen och Strömsdal utgöra delar av respektive allmänningar. Då häradsallmänningsslagen utan vidare torde vara tillämplig å de två förstnämnda boställena, erfordras beträffande dem icke någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Beträffande Lilla Moselag torde Kungl. Maj:t icke utan riksdagens hörande kunna förklara, att Kungl. Maj:t och kronan icke gör anspråk på bostället.

Beträffande övriga nu ifrågakomma boställen har kollegiet funnit sådana omständigheter föreligga, att de måste anses såsom för kronans räkning från respektive allmänningar avskilda fastigheter. En överlåtelse av kronans rätt, vare sig den har karaktär av äganderätt eller nyttjanderätt, till dessa fastigheter till allmänningsdelägarna torde icke kunna ske utan riksdagens medgivande. Vad särskilt angår Moralund vill kollegiet emellertid erinra om att bostället uteslutits ur jordeboken, varefter dess område behandlats såsom allmänningssmark.

Det torde få beaktas, att det icke är givet att frågan om bostälernas disposition kan helt lösas i domstolsväg därigenom, att kronan eller allmänningsdelägarna förklaras äga bättre rätt till visst boställe. I händelse av tvist kan den möjligheten icke anses utesluten, att domstolarna med hänsyn till ett boställes tillkomst och disposition skulle förklara, att kronan väl ägde bättre rätt till detsamma, men att det skulle disponeras som skogvaktarboställe, så länge behov därav föreläge och allmänningsdelägarna så påfordrade. Å andra sidan kan det också tänkas, att domstolarna intaga den ståndpunkten att, även om allmänningsdelägarna förutsättas äga en nyss antydd dispositionsrätt till ett boställe eller till och med tillerkännas bättre rätt än kronan till detta, bostället likväl icke anses kunna utan kronans medgivande få disponeras på annat sätt än som boställe och alltså ej heller utan vidare får införlivas med allmänningen. Om resultatet sålunda skulle bli, att den nuvarande dispositionen av ett boställe av nu ifrågavarande slag icke får ändras utan medgivande såväl från kronans som från allmänningssintressenternas sida, bör beaktas, att den från naturahushållningen härflytande avlöningsform, som består i befattningshavares förseende med boställe, numera anses olämplig och i allmänhet avvecklats. Ur allmän förvaltningssynpunkt torde därför i nu avsett fall kunna med fog göras gällande, att hinder ej bör resas mot att — därest allmänningsdelägarna tillerkännes rätt att disponera vissa av nu ifrågavarande fastigheter såsom boställe för skogvaktare — bostället må helt eller delvis förenas med och utläggas till allmänningen. Även detta lär emellertid förutsätta medverkan från statsmakternas sida.

Oavsett förut antydda möjligheter till komplikationer torde frågan om dessa skogvaktarboställens disposition icke enbart eller ens i första hand böra ses ur synpunkten av kronans eller allmänningsdelägarnas bättre rätt till boställena utan framför allt som en fråga av förvaltningsnatur, där lämplighets- och skälighetssynpunkter få tillmätas avgörande betydelse. Det torde i första hand få ankomma på domänstyrelsen att uttala sig om och i vad mån ifrågavarande boställen kunna vara till nytta för häradsallmänningarnas skötsel eller för domänverkets fastigheter samt om avvecklingen bör ske så att kronan söker erhålla fri disposition över boställena eller så att desamma överlåtas på allmänningsdelägarna för att införlivas med allmänningarna. Härjämte synes styrelsen böra yttra sig, huruvida anledning föreligger att i fråga om Lilla Starremossen eller Stenmossen och Strömsdal från kronans sida kräva ersättning för byggnader, odlingar eller dylikt.

Under åberopande av det anförda får kollegiet hemställa, det tacktes Kungl. Maj:t i anledning av ansökningen i underställda delar förklara sig icke hava något att erinra mot att skogvaktarboställena Lilla Starremossen eller Stenmossen å Årlinghundra och Seminghundra allmänningar och Strömsdal å Sollentuna allmänning införlivas med vederbörande allmänningar, eventuellt sedan ersättning erlagts för vad kronan kan ha nedlagt å boställena. Beträffande dispositionen av övriga ifrågavarande boställen läser Kungl. Maj:t vid godtagande av vad kollegiet förut anfört ävenledes vilja inhämta domänstyrelsens utlåtande.

Inom kammarkollegiet har uttalats *skiljaktig mening* av kammarrådet Schalling, som därvid anför:

Majoritetens uttalande, att häradenas äganderätt till allmänningarna möjligen må anses ha vunnit statsmakternas erkännande redan i Kungl. Maj:ts brev den 16 mars och kammarkollegiets cirkulär den 14 april 1824 kan jag icke biträda. Med denna ståndpunkt och då jag anser ett sådant erkännande icke ha lämnats förr än genom 1866 års skogsordning, måste jag anse, att kronan kan framställa äganderättsanspråk på skogvaktarbostället Lilla Mose-lag på Långhundra norra allmänning, vilket år 1858 blivit skattlagt. Huruvida anspråken av skäl, som ej sammanhånga med rättsfrågan, böra efter-givas, är jag ej beredd att yttra mig om i nu föreliggande sammanhang, då utredning föreligger blott för ett län och domänstyrelsen icke yttrat sig om boställets behövlighet för allmänningen.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande den 16 februari 1939 uttalat följande:

Ifrågavarande boställen äro ej behövliga för skötseln av domänfondens fastigheter. Med hänsyn till deras belägenhet föreligga ej skäl för att kronan skulle söka erhålla fri disposition över dem.

Anledning att i fråga om Lilla Starremossen eller Stenmossen och Strömsdal från kronans sida kräva ersättning för byggnader, odlingar eller dylikt synes ej föreligga.

Boställets disposition torde lämpligen böra så ordnas, att de överlåtas å allmänningsdelägarna, därvid, om av boställes uppkomst och natur framgår, att kronan är ägare därtill, skäligen vederlag bör lämnas.

Sveriges häradsallmänningsförbund har i sin skrivelse den 23 februari 1940 anförts bland annat följande:

En snar lösning av frågan om dispositionen av ifrågavarande skogvaktarboställen synes vara i hög grad önskvärd. En genomgripande lagstiftning har för ej många år sedan genomförts beträffande allmänningarnas ställning och

förvaltning i övrigt, och det måste betecknas som nr många synpunkter synnerligen olägligt, att ej full klarhet jämväl kunnat vinnas rörande bostäl- lenas framtida disposition och förvaltning. Detta gäller bland annat frågan om avkastningen av boställena samt underhållet av å boställena befintliga byggnader.

Förbundet har särskilt uppmärksammat kammarkollegiets uttalande, att det icke är givet att frågan om bostäl- lenas disposition kan helt lösas i dom- stolsväg, samt att frågan icke enbart eller ens i första hand torde böra ses ur synpunkten av kronans eller allmän- ningsdelägarnas bättre rätt till bostäl- lena utan framför allt som en fråga av förvaltningsnatur, där lämplighets- och skälighetssynpunkter få tillmätas avgörande betydelse. Förbundet vill härvid även påpeka, att boställena i regel äro ganska små och spridda samt knappast kunna anses ha något större värde för kronan. Av domänstyrelsens yt- rande framgår också, att bostäl- lena i Stockholms län ej äro behövlige för skötseln av domänfondens fastigheter och att skäl ej föreligga för att kronan skulle söka erhålla fri disposition över dem.

Då en avsevärd tid förflutit sedan frågan först framfördes av häradsall- männingsförbundet och då nu kammarkollegiet synes ha anvisat en utväg för frågans lösning utan domstolsförfarande, tillåter förbundet sig hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under ö- vervägande åtgärder i dylikt syfte. Be- träffande boställena i Stockholms län föreligger redan en omfattande utred- ning, som måhända kan vara i olika avseenden upplysande och vägledande jämväl i vad rör lösningen av frågan om de övriga boställena. Förbundet vill i anledning härav ifrågasätta om icke Kungl. Maj:t kan anse lämpligt att in- hämta riksdagens bemyndigande att träffa de avtal och i övrigt vidtaga de anstalter, som i förevarande avseende kunna erfordras.

Skogsstyrelsen har i sitt yttrande an- fört:

Enligt skogsstyrelsens mening är det uppenbarligen av betydelse att före- liggande fråga bringas till sin lösning så snabbt ske kan, då ovissheten om vem, som är rätter ägare till bostäl- lena i fråga, måste vara förenad med stora olägenheter. En fullständig utredning för klarläggande av frågan angående äganderätten till samtliga ifrågavarande bostäl- len skulle emellertid sannolikt, såsom framgår av ovanstående redogörelse, komma att taga mycket lång tid i anspråk samt förorsaka statsverket avsevärda kostnader. Med hänsyn till föreliggande äganderättsfrågors svarbedömliga natur skulle vidare tvister i dessa frågor mellan kronan och häradsallmänningsdelägarna kunna medföra långvariga och kostsamma processer. Såsom framgår av kammarkollegiets utlåtande är det dessutom icke givet, att frågan om dispositionsrätten till bostäl- lena bleve löst genom att äganderättsfrågorna domstolsvägen avgjordes. Härvid är att märka, att häradsallmänningsdelägarna, därest kronan bleve tillerkänd äganderätten till bostäl- lena, skulle kunna tänkas göra anspråk på ersättning för å bostäl- lena för åbyggnader m. m. nedlagda kostnader, vilka enligt inhämtade uppgifter beräknas uppgå till sammanlagt omkring 590,000 kronor. Därest frågan om bostäl- lenas framtida disposition och förvaltning skulle göras beroende av att äganderätten till dem först faststälts genom ut- redning och i tvistiga fall genom domstols dom kommer detta, såsom torde framgå av det nu anförda, säkerligen att medföra betydande olägenheter i form av dröjsmål och kostnader för såväl kronan som häradsallmännings- delägarna och det vore att befara, att kostnaderna härför icke skulle komma att stå i rimlig proportion till bostäl- lenas värde för kronan. Praktiska skäl synas tala för att åtgärder vidtagas för att möjliggöra mindre tidsödande lös- ning av frågorna om ägande- och dispositionsrätt till bostäl- lena. Härvid bör beaktas, att såsom framhålles av Sveriges häradsallmänningsförbund, bostäl-

lena i regel äro ganska små och spridda och synas på grund härav vara av förhållandevis ringa värde för kronan.

Vad angår frågan om på vad sätt ett snabbare avgörande angående bostäl- lenas disposition skulle kunna komma till stånd, synes det av häradsallmän- ningsförbundet härutinnan framlagda förslaget innebära en ändamålsenlig lösning. Enligt detta förslag skulle Kungl. Maj:t inhämta riksdagens bemyn- digande att med häradsallmänningsdelägare ingå de överenskommelser rör- ande boställena, som i förevarande avseende erfordras. Enligt skogsstyre- lens mening synes sålunda Kungl. Maj:t böra begära riksdagens bemyndigan- de att på de villkor, Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskriva, överlåta bo- ställena till häradsallmänningsdelägarna. Möjligen skulle det enligt skogs- styrelsens mening vara lämpligt att, sedan Kungl. Maj:t erhållit ett sådant be- myndigande, åt en eller flera utredningsmän uppdraga att i samråd med om- bud för häradsallmänningsdelägarna uppgöra förslag till avtal rörande ägan- derätten till samt den framtida dispositionen och förvaltningen av boställena ävensom övriga därmed sammanhängande frågor av ekonomisk natur.

Beträffande slutligen frågan om de principer, som synas böra läggas till grund för ovan föreslagna överenskommelser med häradsallmänningsdel- ägarna, får skogsstyrelsen anföra följande. Vid ingående av överenskommel- ser med häradsallmänningsdelägarna bör i första hand undersökas, huru- vida det boställe, varom i varje särskilt fall är fråga, kan anses vara av bety- delse för skötseln av domänfondens fastigheter eller eljest av större värde för kronan. Skulle så icke visa sig vara förhållandet och förefaller det vara mest rationellt att bostället i fråga införlivas med vederbörande häradsall- männing, synes överenskommelse böra kunna träffas med vederbörande hä- radsallmänningsdelägare utan alltför ingående utredning angående bostäl- lets natur. I vissa fall torde därvid sådana omständigheter föreligga, att Kungl. Maj:t utan ersättning bör avstå från kronans anspråk på det boställe, varom fråga är. Genom ett dylikt förfaringsätt skulle frågan om rätten till boställena sannolikt i många fall snabbt kunna lösas och processer undvikas, vilka med hänsyn till förhållandena på förevarande område skulle, såsom ovan framhållits, kunna bli både kostsamma och vanskliga. Även beträf- fande sådana boställen, som anses vara av så stort värde för kronan, att kro- nans anspråk på dem icke utan närmare utredning synes böra eftergiv- as, torde eftersträvas att uppgörelser om möjligt komma till stånd med veder- börande häradsallmänningsdelägare.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande den 3 december 1941 uttalat, att styrel- sen för sin del ej hade något att erinra mot vidtagande av åtgärder, i huvud- saklig anslutning till skogsstyrelsens förslag, för åstadkommande av ett av- görande angående en ändamålsenlig disposition av kronoskogvaktarbostäl- lena.

De sakkunniga, vilka förhandlat med ombud för häradsallmänningsför- bundet rörande de skogvaktarboställen, som finnas å de till förbundet an- slutna häradsallmänningarna, samt med representanter för de häradsall- männingar, vilka icke äro anslutna till förbundet, ha träffat en preliminär överenskommelse med förbundet och styrelserna för sistberörda allmän- ningar angående överlåtelse av statens rätt till skogvaktarboställena för ett belopp av tillhoppa 126,790 kronor.

De sakkunniga ha i sitt utlåtande anført, att de sakkunniga, innan under- handlingar inletts med allmänningsdelägarna, verkställt undersökning rö-

rande frågan huruvida något av boställena ur den ena eller den andra synpunkten kunde äga något speciellt värde för staten. På hemställan av de sakkunniga hade domänstyrelsen avgivit yttrande rörande denna fråga och därvid bland annat meddelat, att samtliga boställen, enligt styrelsens uppfattning, med hänsyn till deras belägenhet ägde större betydelse för vården av vederbörande allmänning än för domänfondens fastigheter. På grund härav hade de sakkunniga ansett sig kunna utgå från, att överenskommelser borde träffas om överlåtelse av samtliga boställen till allmänningsdelägarna. I yttrande från domänstyrelsen har vidare framhållits, att kronans äganderätt till boställena i flera fall skulle vara klarlagd. På begäran av de sakkunniga hade styrelsen meddelat, att så skulle vara förhållandet beträffande följande boställen, nämligen Kungsvedjan (Olands häradsallmänning), Brotorp (Öster-Rekarnes häradsallmänning), Älgstorp (Lösings häradsallmänning), Gärdslätt (Göstringe häradsallmänning) samt Havsjöberg, Jonsbolet och Strömbäck (Hökensås häradsallmänning).

Beträffande principerna för överenskommelserna med allmänningsdelägarna ha de sakkunniga anfört följande.

De sakkunniga ha icke ansett sig böra företaga någon ytterligare utredning angående de komplicerade frågorna rörande ägande- och dispositionsrätten till boställena, men vilja likväl till en början något beröra dessa spörsmål, då de givetvis måste anses äga en viss betydelse för bedömandet av i vad mån allmänningsdelägarna böra utge ersättning för att kronan frånträder sin eventuella rätt till boställena. Av bland annat ett av domänstyrelsen till de sakkunniga avgivet yttrande synes nämligen framgå, att kronans äganderätt till vissa av boställena skulle vara klarlagd, och det skulle eventuellt på grund därav kunna ifrågasättas, huruvida det kan anses rimligt, att kronan endast mot ett förhållandevis obetydligt belopp eller utan ersättning överlåter sin rätt.

Vad först angår äganderätten ha ämbetsverken, vilka yttrat sig i ärendet, intagit skilda ståndpunkter till denna fråga. Lantmäteristyrelsen synes sålunda grunda sitt yttrande på den uppfattningen, att alla sådana boställen, som bestå av områden, vilka ursprungligen varit delar av vederbörande häradsallmänning, alltjämt böra anses ingå i denna allmänning, därest icke några omständigheter förekommit varigenom områdenas natur av häradsallmänning upphört. Kammarkollegiet gör däremot en uppdelning mellan sådana boställen som tidigare avskilts från en häradsallmänning såsom särskilda fastigheter å ena, samt å andra sidan sådana boställen, som antingen icke alls eller först under senare tid blivit avskilda. Detta har även medfört, att ämbetsverken vid sina undersökningar rörande de 9 i Stockholms län belägna boställena, beträffande vilka fullständig utredning verkstälts, kommit till olika resultat. Sålunda har lantmäteristyrelsen förklarat, att kronan icke kan göra anspråk på något av dem, medan däremot kammarkollegiet ansett, att 6 boställen tillhöra kronan och ett vara av sådan natur att detsamma icke utan riksdagens medgivande kan avhändas kronan. Endast beträffande 2 boställen har kollegiet sålunda ansett förhållandena vara sådana att de utan riksdagens hörande kunna införlivas med vederbörande häradsallmänning.

Även om äganderätten till boställena i vissa fall skulle anses klarlagd, är däremot såsom även framgår av ämbetsverkens yttrande icke fastslaget, om kronan eller häradsallmänningsdelägarna äga dispositionsrätten till desam-

ma. Sålunda har kammarkollegiet framhållit, att vid en rättslig prövning resultatet skulle kunna tänkas bliva, att den nuvarande dispositionen av ett boställe icke finge ändras utan medgivande såväl från kronans som från allmänningssintressenternas sida. I detta sammanhang vilja de sakkunniga framhålla, att den omständigheten, att domänstyrelsen i vissa fall och häradsallmänningsdelägarna i andra för närvarande uppbär skogsavkastningen från boställena, icke torde kunna tillmätas någon avgörande betydelse vid bedömandet av frågan om vem som äger den juridiska rätten att uppbära denna avkastning. Med hänsyn till frågans läge ha de sakkunniga icke funnit skäl föreligga att verkställa någon utredning rörande anledningen till att skogsavkastningen från vissa boställen helt eller delvis disponerats av domänstyrelsen.

Vad slutligen angår de ersättningsfrågor, som skulle kunna uppstå vid ett rättsligt avgörande av ägande- och dispositionsrätten till boställena, har kammarkollegiet påpekat, att för den händelse något boställe skulle indragas till kronan, anspråk på ersättning skulle kunna framställas av allmänningsdelägarna för de kostnader, som dessa nedlagt på åbyggnader och dylikt, men att å andra sidan den omständigheten måste beaktas, att med dispositionen över ett boställe torde ha följt skyldighet att hålla bostället fullbyggt och vid hävd, vilken skyldighet finge anses kompenserad genom den nytta, som boställets disposition inneburit.

Beträffande storleken av de ersättningsbelopp, som allmänningsdelägarna böra erlægga, må framhållas, att vid bedömandet av denna fråga hänsyn måste tagas till ett flertal olika faktorer. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, måste kronans rätt — i varje fall beträffande åtskilliga boställen — vara synnerligen osäker, och utan att ingå på huruvida kronan eller allmänningsdelägarna kunna anses ha det största anspråket på boställena, vilja de sakkunniga likväl framhålla att utgången av en process rörande rätten till boställena väl under alla omständigheter måste anses vara synnerligen oviss. Därtill kommer, att — beträffande flertalet boställen — allmänningsdelägarna så till vida kunna sägas ha en viss hävdvunnen rätt till desamma, då de och icke kronan utnyttja hela deras avkastning. Under sådana omständigheter och med hänsyn till övriga förut berörda förhållanden synes ett förhållandevis lågt ersättningsbelopp för boställena böra av kronan godtagas.

I fråga om de förhandlingar, som bedrivits med ombuden för allmänningsdelägarna, ha de sakkunniga anfört:

Förhandlingarna ha från allmänningsdelägarnas sida handhafts av godsägare B. von Stockenström, jägmästare H. Hedlund och forstmästare H. Berglund. Dessa ombud ha varit befullmäktigade att föra förhandlingar beträffande 79 av ifrågavarande 83 boställen.

Efter ingående förhandlingar med ombuden ha preliminära uppgörelser träffats, innebärande att kronan skulle frånträda sin eventuella rätt till nämnda 79 boställen mot en ersättning på sammanlagt 118,040 kronor. Ombuden ha sedermera meddelat, att ersättningen skall uttagas av delägarna av följande allmänningar med nedan angivna belopp.

Snevringe allmänning	.....	18,720	kronor
Norunda	»	7,280	»
Göstringe	»	18,590	»
Lösings	»	6,110	»
Hökensås	»	67,340	»

Summa 118,040 kronor.

Fördelningen grundar sig i huvudsak på den principen, att ersättning endast skall erläggas för sådan skog, av vilken kronan för närvarande uppbär avkastningen. (Ersättningen lika med 130 procent av skogens taxeringsvärde). De sakkunniga ha emellertid icke ansett sig böra ingå på någon prövning av huruvida denna fördelning av den förut angivna sammanlagda ersättningssumman för de ifrågavarande 79 boställena är den ur olika synpunkter riktigaste.

Vad härefter angår de övriga 4 boställena ha särskilda uppgörelser träffats beträffande vart och ett av dessa. Nu ifrågavarande boställen utgöras av Lund (Hammarkinds allmanning), Skinnarslätten (Torstuna allmanning), Öhn (Hagunda allmanning) och Fredriksberg (Gullbergs allmanning).

Med hänsyn till de principer, som tillämpats vid fördelningen av ersättningssumman för de förutnämnda 79 boställena, ha de sakkunniga ansett, att för det å Hammarkinds häradsallmanning belägna bostället, Lund, från vilket domänstyrelsen uppbär skogsavkastningen, bör erläggas en högre ersättning än för de övriga, vilka allmänningsdelägarna själva helt disponera. Sålunda har ersättningsbeloppet för Lund fastställts till 7,000 kronor, medan ersättningsbeloppen för Öhn fastställts till 750 kronor och för vart och ett av Skinnarslätten och Fredriksberg till 500 kronor.

De sakkunniga har föreslagit, att ersättningsbeloppen för samtliga boställen uppgående till sammanlagt 126,790 kronor borde godtagas såsom ersättning för kronans eventuella rätt till boställena. Ersättningsbeloppen syntes böra inbetalas till domänstyrelsen och sålunda ingå i domänfonden.

Rörande den ifrågavarande överenskommelsens ikraftträdande och andra med densamma sammanhängande frågor ha de sakkunniga yttrat.

Enligt de preliminära överenskommelserna mellan de sakkunniga och ombuden för häradsallmänningsdelägarna äro avtalen avsedda att träda i kraft den 1 juli innevarande år. Därjämte har med häradsallmänningsdelägarna träffats den överenskommelsen, att eventuellt efter den 1 maj på boställena avverkat virke skall tillfalla allmänningsdelägarna.

I förevarande sammanhang vilja de sakkunniga framhålla, att de preliminära överenskommelser, som ingåtts mellan de sakkunniga och ombuden, ha träffats under förutsättning att samtliga de villkor, som av de sakkunniga godtagits, även komma att ingå i de slutliga överenskommelserna. Nämnda villkor ha nämligen meddelats häradsallmänningsdelägarna på respektive stämmor, varför en ändring i överenskommelserna icke torde kunna vidtagas utan att underkastas förnyad prövning av stämmor med häradsallmänningsdelägarna.

Vid de sakkunnigas utlåtande funnos fogade protokollsutdrag från stämorna med delägarna i de häradsallmänningar, vilka enligt den preliminära överenskommelsen skulle erlägga ersättning för överlåtelsen av kronans rätt till boställe beläget å eller invid allmänningarna. Enligt dessa protokollsutdrag ha å vederbörande stämmor godtagits de i de sakkunnigas utlåtande angivna ersättningsbeloppen.

Domänstyrelsen har i sitt yttrande över de sakkunnigas förslag förklarat sig biträda detsamma.

Sedan länge har frågan om dispositionen av kronoskogvaktarboställena å häradsallmänningar varit föremål för utredning och överbäganden. En

*Departements-
chefen.*

mera fullständig utredning rörande äganderätten till dessa boställen har hittills endast kommit till stånd beträffande de nio i Stockholms län belägna boställena och även beträffande dessa ha i myndigheternas utlåtanden delade meningar kommit till uttryck. Såsom framgår av vad de i ärendet hörda myndigheterna anfört skulle en fullständig utredning i den mån sådan kan verkställas rörande äganderättsförhållandena i fråga om övriga boställen taga en avsevärd tid i anspråk och förorsaka icke obetydliga kostnader. Givetvis är det av stort intresse för såväl staten som häradsallmänningssdelägarna att få äganderätsfrågan snarast möjligt slutligen avgjord. Det medför otvivelaktigt olägenheter i flera avseenden att denna fråga under längre tid hålles svävande. Att på grundval av verkställd utredning bilda sig en fullt klar uppfattning angående rätten till boställena torde dock knappast bli möjligt. Det torde kunna befaras att, därest spörsmålet om dispositionen av boställena skulle lösas efter enbart rättsliga överväganden, tidsödande och kostnadskrävande rättegångar mellan staten och häradsallmänningssdelägarna skulle bli oundvikliga. Även om härvid i vissa fall statens rätt till boställena slutligen skulle bli fastställd, är det likväl icke uteslutet att staten skulle bli skyldig att sedermera ersätta allmänningssdelägarna för de av dem å boställets byggnader nedlagda kostnaderna.

Enligt vad skogsstyrelsen i sitt utlåtande upplyst skulle de sammanlagda kostnaderna, som allmänningssdelägarna nedlagt å boställena, belöpa sig till omkring 590,000 kronor. Boställenas sammanlagda värde har uppgivits till omkring 892,600 kronor. Överhuvud taget synes den hittills förebragta utredningen giva vid handen, att det starkt kan ifrågasättas huruvida någon i förhållande till kostnaderna rimlig fördel står att vinna genom en fortsatt tidsödande utredning rörande statens och delägarnas rätt till boställena. Av domänstyrelsens yttranden den 16 februari 1939 och den 3 december 1941 framgår, att domänstyrelsen för sin del icke anser sig ha något behov av ifrågavarande boställen. Med hänsyn härtill tillkallades förenämnda sakkunniga för att söka få till stånd en uppgörelse mellan staten och allmänningssdelägarna rörande ifrågavarande skogvaktarboställens disposition. De sakkunnigas förslag innebär, att statens rätt till boställena skulle överlätas på vederbörande allmänningssdelägare. Såsom ersättning härför skulle staten erhålla ett belopp av 126,790 kronor. De sakkunniga ha under förutsättning av statsmakternas godkännande träffat överenskommelse härom med ombud för häradsallmänningssdelägarna. Enligt denna skulle överlåtelsen ske från och med den 1 juli 1942. Efter den 1 maj 1942 avverkat virke å sådana boställen, å vilka virkesavkastningen hittills disponerats av domänstyrelsen, skulle emellertid tillfalla allmänningssdelägarna. I betraktande av vad förut anförts rörande statens rätt till ifrågavarande boställen och då det är önskvärt att frågan angående boställenas disposition blir slutligen avgjord, tillstyrker jag godtagande av det av de sakkunniga framlagda och av domänstyrelsen biträdda förslaget rörande boställenas överlåtande å vederbörande allmänningssdelägare. De av allmänningssdelägarna erlagda ersättningsbeloppen torde böra tillföras domänfonden.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda uppgörelse å vederbörande häradssällmänningsdelägare överlåta statens rätt till de å eller invid häradssällmanningarna belägna kronoskogvaktarbostäl-
lena.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Per Eldin.

Skogvaktareboställen, som helt och hållet

Namn m. m.	Häradsallmanning	Socken	Areal i har		
			Inägor	Utmark	S:a
<i>Stockholms län.</i>					
Dalen	Ärtinghundra	Odensala	5	22	27
Starrmossen	Ärtinghundra	Norrsunda	11	19	30
Ekdalen	Långhundra	Husby-Långhundra	17	21	38
Moralund	»	Lagga	9	8	17
L:a Moselag	»	»	2	10	12
Lindskrog	Seminghundra	Lunda	19	10	29
Laggatorp	»	Vidbo	11	16	27
Lugnhamn	Sollentuna	Ed	4	8	12
Strömsdal	»	»	2	2	4
<i>Uppsala län.</i>					
Kronbacka	Bro	Bro	7	8	15
Öhn	Hagunda ¹	Järlåsa	6	12	18
Draget	Håbo	Kalmar	12	6	18
Gladåker	»	Håtuna	11	24	35
Hagalund	Trögd	Litslena	6	—	6
Sigfridsäng	»	Vallby	12	—	12
Signaldsberg	»	Litslena	7	2	9
Svanviken	»	Torsvi	13	—	13
Ängsvallen	»	Litslena	16	—	16
Himrarne	Ulleråkers	Börje	10	—	10
Långhällarne	»	Jumkils	16	11	27
Postboda	Tierps södra	Tierp	23	4	27
Dalboda nr 1	Norrunda	Viksta	2	16	18
Kungsvedjan	Oland	Alunda	11	13	24
Sandvreten	Lagunda	Nysättra	7	4	11
Vinterledet	»	»	9	2	11
Helleborg nr 1 med Forsmyra	Norunda	Viksta	20	20	40
Fjällsvedjan	Rasbo	Rasbokil	18	12	30

¹ Denna häradsallmanning är ej ansluten till häradsallmänningsförbundet.

Bilaga.

disponeras av respektive allmäningsdelägare.

Taxeringsvärde	Allmäningsdelägarnas kostnader för nybyggnader och reparationer		Allmänningens arrendeinkomst kr. pr år	A n m ä r k n i n g
	Kronor	Sedan år		
3,300	—	—	125	Fullständig ombyggnad av boningshus och ekonomihus beslutad att utföras på delägarnas bekostnad år 1941. Beräknad kostnad c:a 10,000 kronor.
9,700	1,200	1936	300	
—	6,000	1938	300	
—	12,000	1922	300	
—	10,000	1938	150	
14,400	8,900	1930	600	
11,000	2,770	1930	500	
24,300	2,850	1933	700	I taxeringsvärdet ingår annan fastighet med 12,000 kronor.
10,000	4,500	1933	—	Boställe åt skogvaktare.
4,800	Har ej kunnat angivas	—	300	
—	6,775	1930	300	
13,300	1,000	1938	600	Elektrifiering för 1,100 kronor beslutad år 1940.
9,600	900	1918	400	
5,700	4,790	1920	160	Delägarna ha dessutom bekostat uppodling och alla nybyggnader.
11,000	2,660	1920	500	
6,000	3,410	1920	300	
7,200	4,040	1920	—	
7,700	11,000	1920	500	
10,000	10,000	1920	300	
4,000	3,500	1920	180	
13,500	20,820	1898	700	Alla byggnader å bostället äro nyuppförda av delägarna under senaste 40 år. Byggnaderna äro brandförsäkrade för 39,750 kronor.
10,600	16,610	1910	325	
9,600	1,300	1930	500	
5,900	Har ej kunnat angivas	—	300	Helt och hållet uppbyggt av delägarna för c:a 40 år sedan.
7,100	8,000	1903	—	Boställe åt skogvaktare.
7,600	4,000	1910	—	Införlivat med allmanningen.
7,900	5,000	—	350	Domänstyrelsen har, efter att ha hört K. Kammarkollegium i skrivelse av den 5 november 1934 förklarat »att styrelsen icke har några anspråk att framställa på avkomsten från Fjällsvedan».

Skogvaktareboställen, som helt och hållet

Namn m. m.	Häradsallmanning	Socken	Areal i har		
			Inägor	Utmark	S:a
<i>Södermanlands län.</i>					
Lilla Lofftorp	Selebo	Taxinge	5	8	13
Tjärbruket	Väster Rekarne	Öja	5	3	8
Brotorp	Öster Rekarne	Husby	11	27	38
Jonbengtstorp	Jönåker	Kila	6	28	34
Lilla Råggärdet	Rönö	Ludgo	17	20	37
Dalsäter	Daga-Björnlunda		8	24	32
Fröjdtäppan	Åkers		0.4	—	0.4
Bäcktorp	Öster Rekarne		8	16	24
Hedmossen	» »	Ärila	8	43	51
Holmtorp nr 1	» »	Näshulta	5	27	32
Forslund	Oppunda	Ö. Vingåker	4	12	16
Harbacken	»	St. Malms	11	24	35
Ö. Tolttorp	»	Ö. Vingåker	9	35	44
Norrgölet	Åker		6	10	16
Stavtorp	»		20	27	47
<i>Östergötlands län.</i>					
Häradstorp	Lösing		3	8	11
Kvarnsjöhult	»	Krokek	2	6	8
Hinnerstorp	Östkind	Häradshammar	20	33	53
Sänkdalen eller Nordanå	»		8	19	27
Västanå	»		5	7	12
Östanå	»		10	6	16
Häradsudden nr 1	Memming	Borg	17	47	64
Stenstorp	Åkerbo	Östra Harg	7	20	27
Laggarbo	Hanekind	Skeda	6	6	12
Fredriksberg	Gullberg ¹	Stjärnarp	3	12	15
Häradsmarkstorp	Valkebo	Nykil	6	6	12
Kungshult	»		4	10	14

¹ Denna häradsallmanning är ej ansluten till häradsallmänningsförbundet.

disponeras av respektive allmäningsdelägare (forts.).

Taxeringsvärde	Allmäningsdelägarnas kostnader för nybyggnader och reparationer		Allmänningens arrendeinkomst kr. pr år	A n m ä r k n i n g
	Kronor	Sedan år		
7,600	14,150	1900	—	Boställe åt skogvaktare. Samtliga hus nybyggda sedan 1900.
—	5,000	—	200	
15,500	Har ej kunnat angivas	—	—	Boställe åt skogvaktare. Byggnadernas brandförsäkringsvärde är 21,200 kr. och äro dessa helt och hållet uppförda på allmänningens bekostnad.
12,000	9,100	—	300	
16,100	3,840	—	500	
12,000	3,000	1930	350	
—	Inga hus			Räknas som allmänning.
8,000	Brandförsäkringsvärde 25,100	Byggnaderna äro helt och hållet uppförda på delägarnas bekostnad	350	
7,500	D:o 21,700		360	Boställe åt skogvaktare
4,400	D:o 18,000		Har av Kungl. Maj:tt förklarats vara allmänningensmark.	
5,500	3,300	—		
7,500	5,740	—		
8,900	670	—		
9,800	7,500	1930	275	
18,700	12,500	1930	600	
12,000	10,000	—	175	För ny bostad, som uppförts under senare år, ha delägarna kostat på 10,000 kronor.
6,000	400	—	100	
21,700	9,400	1926	800	Uppgifterna angående byggnadskostnaden avse nybyggnader under angivet år.
10,800	11,500	1918—1939	325	
5,900	3,000	1914	250	
15,800	20,000	1918—1932	350	
19,200	15,400	1915	500	
—	890	1930	180	
—	4,000	1902	300	Husen uppförda på delägarnas bekostnad.
5,000	1,500	1930	300	
4,900	—	—	200	
7,200	c:a 9,000	1920	225	

Skogvaktareboställen, som helt och hållet

Namn m. m.	Häradsallmanning	Socken	Areal i har		
			Inägor	Utmark	S:a
<i>Östergötlands län.</i>					
Lilla slätt nr 1	Dal	Röks	4	43	47
Kolafall nr 1	Lysing	»	22	46	68
Häradsmålen	Kinda	Oppeby	3	2	5
<i>Skaraborgs län.</i>					
Englandsmosse	Hökensås		14	—	14
Kvistbarken	Rolken		17	—	17
Nyboden	»	Frännestad	17	—	17
Furubacken	Ö. Stöpen		15	11	26
Karlsten	»		9	23	32
Bolsbacken	Gryten		5	43	48
<i>Jönköpings län.</i>					
Bygget			3	25	28
Muggebo nr 1 eller Rosendal	Norra Vedbo		8	30	38
<i>Örebro län.</i>					
Brotorp	Glanshammar		6	—	6
<i>Västmanlands län.</i>					
Danbo	Åkerbo	Kung Karls	8	—	8
Kvisterhult	»	Sätterbo	5	—	5
Täkten	»	Odensvi	2	—	2
Alderstugan nr 1	Tuhundra	Lillhärads	1	—	1
Sjöboda	Siende	Kärrbo	1	—	1
Skinnareslätten nr 1	Torstuna ¹	Österunda	12	10	22
Allmänningstorp	Norrho		15	58	73

¹ Denna häradsallmanning är ej ansluten till häradsallmänningsförbundet.

disponeras av respektive allmäningsdelägare (forts.).

Taxeringsvärde	Allmäningsdelägarnas kostnader för nybyggnader och reparationer		Allmänningens arrendeinkomst kr. pr år	A n m ä r k n i n g
	Kronor	Sedan år		
17,900	730	1935	150	Enligt Kungl. Maj:ts förordnande av den 2 okt. 1931 skall med avkastning från bostället förfaras på samma sätt, som om dylik avkastning är stadgat i 1894 års förordning om häradsallmänningar.
21,400	Har ej kunnat angivas	—	400	Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 21 mars 1924 tillhör bostället delägarna i allmänningen.
—	Inga hus	—	—	
6,500	1,600	—	100	
9,300	Har ej kunnat angivas	—	375	Delägarna ha uppfört alla byggnader.
10,500	D:o	—	450	D:o.
10,700	19,100	1910	400	Alla hus äro nybyggda av delägarna under senaste 30 år.
6,500	11,900	1910	250	
—	2,000	1920	—	Boställe åt skogvaktare.
6,500	3,700	—	200	
10,000	4,000	—	300	
7,600	13,600	1920	400	
—	7,000	1935	300	
—	3,000	under 1939	150	
—	1,000	1930	100	
10,000	20,000	1926	—	Nybyggnader på delägarnas bekostnad år 1926—1927.
—	Har ej kunnat angivas	—	—	Boställe åt skogvaktare.
10,500	10,700	1895	250	
6,000	5,600	1930	300	I taxeringsvärdet ingår endast jordbruksvärdet. Skogen och skogsmarken är taxerad tillsammans med allmänningen.

Skogvaktareboställen, å vilka skogsavkast-

Då taxeringsvärdet ej är angivet, finnes ej sådant för respektive

Namn m. m.	Härads- allmänning	Socken	Areal i har			Taxe- rings- värde
			Inägor	Utmark	S:a	
<i>Uppsala län.</i>						
Fågelsång.....	Norrunda	Björklinge	1	24	25	10,400
<i>Östergötlands län.</i>						
Gärdslätt.....	Göstring	Rinna	23	40	63	28,700
Älgstorp.....	Lösing	Krokek	15	49	64	25,000
Lund nr 5.....	Hammarkind	Drothem	20	32	52	28,700
<i>Skaraborgs län.</i>						
Havsjöberg.....	Hökensås	Daretorp	21	121	142	44,300
Jonsbolet.....	›	›	17	80	97	36,900
Strömbäck.....	›	Brandstorp	3	52	55	9,500
<i>Västmanlands län.</i>						
Lars Perstorp.....	Snevringe	Svedvi	10	14	24	10,000
Paradiset.....	›	Bergs	21	25	46	9,100
Ursjötorp.....	›	Sura	16	62	78	19,300

ningen disponeras av Kungl. Domänstyrelsen.

fastighet utan ingår detta i häradsallmänningens taxeringsvärde.

Allmäningsdelägarnas kostnader för nybyggnad		Arrende- inkomst pr år	A n m ä r k n i n g
Kronor	Sedan år		
20,720	1910	205	
20,000	1923	450	
Har ej kunnat angivas	—	650	
20,000	—	1,400	
8,100	1920	350	
2,480	1920	300	
9,000	1920	40	
16,500 } 3,300 } 3,800 }	1937	3,080	Nybyggnad för 5,000 kronor år 1914. Troligen ha delägarna en gång bekostat uppförande av ekonomibyggnaderna på boställena. Dessas värde är 30,000 kr. Klarhet har icke kunnat erhållas, huruvida delägarna bekostat uppförande av resp. boningshus.